

PROŠIRENA ULOGA VISOKOŠKOLSKOGA I SPECIJALNOGA KNJIŽNIČARA – DOPRINOS U IZDAVAČKOJ I IZLOŽBENOJ DJELATNOSTI USTANOVE

EXTENDED ROLE OF THE ACADEMIC AND SPECIAL LIBRARIAN – CONTRIBUTION IN THE PUBLISHING AND EXHIBITION ACTIVITIES OF THE INSTITUTION

Milena Bušić

mbusic@mgz.hr

Muzej grada Zagreba, Knjižnica

Iva Vrkić

ivavrkić@gfz.hr

Središnja geofizička knjižnica Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

UDK / UDC 027.7+026]:655.4(497.5)

Stručni rad / Professional paper

Sažetak

Knjižnica u sastavu kulturne, obrazovne ili neke druge ustanove treba pridonositi razvoju svoje zajednice. Zato knjižničar, oslušujući i slijedeći informacijske potrebe svoje matične ustanove, može ponekad i proširiti svoju ulogu. U ovom radu prikazat će se dva primjera – iskustva visokoškolskoga i specijalnoga knjižničara na poslovima izdavačke i izložbene djelatnosti njihovih ustanova, Geofizičkoga odsjeka PMF-a u Zagrebu i Muzeja grada Zagreba. Knjižnica Geofizičkoga odsjeka PMF-a potpora je procesu znanstvenog izdavaštva putem uredništva međunarodnoga časopisa *Geofizika*. S druge strane, muzejski knjižničar, osim pružanja potpore u stručnom i istraživačkom radu pri stvaranju izložbe, često biva i suradnik na izložbi, ali i voditelj izložbenog projekta.

Ključne riječi: izdavačka djelatnost, izložbena djelatnost, specijalne knjižnice, visokoškolske knjižnice

Summary

A library of cultural, educational or any other institutions should contribute to the development of its community. So the librarians, listening to and following the information needs of their institution, may sometimes expand their role. This paper presents two examples – the experience of academic and special librarians on the publishing and exhibition activities of their institutions, Department of Geophysics at Faculty of Science in Zagreb and the Zagreb City Museum. The Department of Geophysics' library supports the process of scientific publishing through the editorial board of the international journal *Geofizika*. On the other hand, the museum librarian, in addition to providing support in professional and research work during the exhibition, is often not only an associate at the exhibition, but also the head of the exhibition project.

Key words: academic libraries, exhibitions, publishing, special libraries

Uvod

Visokoškolska¹ i specijalna² knjižnica prema svojim definicijama pripadaju vrsti tzv. knjižnica u sastavu, što znači da njihove zadaće, službe i usluge ponajprije valja promatrati u kontekstu okružja u kojem se nalaze. Ovim radom predstavlja se angažman visokoškolskoga i specijalnoga knjižničara³ na poslovima i projektima koji ne pripadaju izravnoj knjižničnoj djelatnosti, ali dio su djelokruga njihovih matičnih ustanova, odnosno ustanova u čijem su sastavu njihove knjižnice – Muzeja grada Zagreba s jedne i Geofizičkoga odsjeka Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta u Zagrebu s druge strane. U prvom dijelu rada govori se o ulozi knjižničara u izdavačkoj djelatnosti ustanove. Daju se odgovori na nekoliko pitanja: zašto bi knjižničar sudjelovao u uredništvu časopisa svoje institucije, ima li knjižničar za to potrebne kompetencije, kako točno može pridonijeti, sudjeluju li knjižničari (u

---

¹ „Visokoškolske knjižnice su samostalne organizacijske jedinice u sastavu sveučilišta ili posebne stručne organizacijske jedinice u sastavu fakulteta.“ Vidi: Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33(1990), 1.

² „Specijalna knjižnica je samostalna knjižnica ili knjižnica u sastavu koja pokriva određenu znanstvenu disciplinu ili određeno polje znanja, odnosno, područje specijalizirane djelatnosti.“ Vidi: Standardi za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj: [radna verzija]. 2011. [citirano: 2019-06-05]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/Standardi/STANDARDI%20ZA%20SPECIJALNE%20KNJI%20C5%BDNICE1.doc>

³ Nadalje u tekstu pojam „knjižničar“ odnosi se na zvanje „diplomirani knjižničar“, kao temeljno stručno zvanje kojim su u najvišem stupnju stečena znanja i vještine potrebne za opisane aktivnosti u ovome radu. Vidi: Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 28(2011); 16(2014); 60(2014) – Ispravak; 47(2017). [citirano: 2019-06-05]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html

sastavu) u uredništvima hrvatskih časopisa. Drugi dio rada odnosi se na doprinos muzejskoga knjižničara u izložbenoj djelatnosti ustanove. Taj doprinos prikazan je stupnjevito, od najjednostavnije razine, do one najzahtjevnije – upravljanje izložbenim projektom.

Doprinos knjižničara u izdavačkoj djelatnosti ustanove – motivacija, kompetencije i mogućnosti

Knjižnica, odnosno knjižničar koji je u sastavu neke visokoškolske, općeznanstvene, baštinske ili neke druge ustanove ponekad može sudjelovati u uređivanju i izdavanju znanstvenoga ili stručnoga časopisa koji njegova ustanova objavljuje.

Zašto bi knjižničar sudjelovao u uredništvu časopisa svoje ustanove?

Ako knjižnica sudjeluje u takvoj djelatnosti, korist će biti obostrana – i za knjižnicu i za ustanovu, tj. izdavača časopisa. Budući da je časopis važan identifikacijski element svake visokoškolske, općeznanstvene, baštinske ili neke druge ustanove, uključenost knjižničara u proces stvaranja i osuvremenjivanja časopisa podiže ugled i važnost same knjižnice u ustanovi. S druge strane, u digitalnom izdavaštvu više-struko su povećani opseg i važnost *formalnih* poslova, koji su urednicima iz struke izazovi. Formalni elementi u časopisu uvjet su za financiranje, vidljivost, indeksiranost i citiranost časopisa, pa je stručna pomoć knjižničara u ostvarivanju takvih preinaka vrlo korisna za časopis.

Moglo bi se reći da je to relativno nova i uzbudljiva niša za knjižničare, u kojoj oni mogu biti pokretači inovacija i promjena te primjenjivati trendove u digitalnom stručnom i znanstvenom izdavaštvu. Također, sudjelovanjem u izdavanju časopisa institucije knjižničar može izravno utjecati na filozofiju časopisa i pridonijeti pokretu otvorenoga pristupa i konceptu otvorene znanosti.

Ima li knjižničar potrebne kompetencije?

Profil za kompetencije knjižničara koji sudjeluje u znanstvenom izdavaštvu⁴ potpuno je u skladu sa znanjima i vještinama koje knjižničari već posjeduju, a i lako usvajaju i nadopunjuju zbog razumijevanja sustava u kojem časopisi obitavaju. Za

---

⁴ Calarco, P.; K. Shearer; B. Schmidt; D. Tate. Librarians' Competencies Profile for Scholarly Communication and Open Access. // Joint Task Force on Librarians' Competencies in Support of E-Research and Scholarly Communication. 2016. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: https://www.coar-repositories.org/files/Competencies-for-ScholComm-and-OA_June-2016.pdf

sudjelovanje u formalnim poslovima u znanstvenom izdavaštvu potrebno je znanje o komercijalnim i *open access* izdavačkim platformama, znanje o procesu rada u izdavaštvu (*workflow*), raznim standardima (DOI, ISSN, ISBN, persistent URL) i stilovima citiranja te razumijevanje trenutačnih trendova i problema u otvorenome pristupu i znanstvenoj komunikaciji, kao i u praksi čuvanja podataka i pitanja licenciranja koja se odnose na otvoreni pristup. Stoga knjižničar određene formalne poslove unutar sustava digitalnog izdavaštva svoje ustanove može obavljati samostalno ili u suradnji s drugim predmetnim ili specijaliziranim stručnjacima u uredništvu.

Kako knjižničar može pridonijeti časopisu svoje institucije?

Svaki časopis, s obzirom na vrstu i područje, ima svoje osobitosti i traži različit pristup tehničkom i formalnom uređivanju. Tako se na primjeru časopisa *Geofizika*, koji izdaje Geofizički zavod Andrija Mohorovičić, mogu prikazati neki elementi uređivačkog procesa u jednom časopisu iz područja prirodnih znanosti, a u kojima sudjeluje knjižnica. *Geofizika*⁵ jest recenzirani međunarodni časopis iz područja geofizike u otvorenome pristupu, koji primjenjuje dvostruku slijepu recenziju⁶ i indeksiran je, među ostalim, u Web of Science Core Collection bazi (Current Contents Connect), Scopus bazi i DOAJ bazi.

Knjižnica sudjeluje u radu uredničkog odbora od 2014. godine. Od tada pridonosi kvaliteti časopisa raznim poslovima među kojima su: unos i briga o metapodacima (Crossref, Hrčak), pokretanje i realiziranje uvođenja DOI identifikatora i sustava za otkrivanje plagijata iThenticate Similarity Check, rad na ispunjavanju uvjeta za indeksiranost u DOAJ i WoS (CC) bazi, dopunjavanje i prilagodba sadržaja mrežnih stranica časopisa, određivanje Creative Commons licencije za časopis. U razdoblju koje slijedi knjižnica planira sudjelovati u odbacivanju pasivnih PDF formata članaka u časopisu i uvođenje otvorenijih formata koji se baziraju na XML-u.

Analiza mogućnosti unapređenja nekih elemenata u hrvatskim časopisima

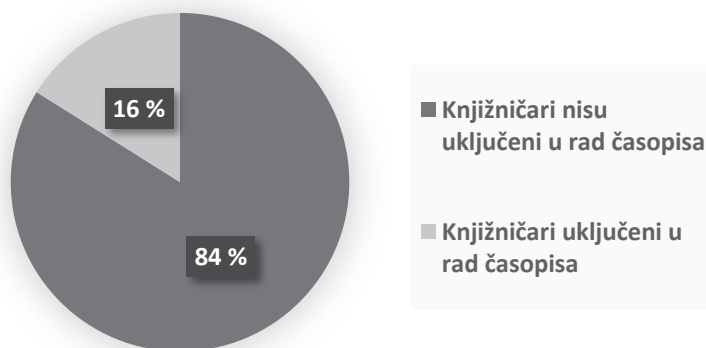
Zapitamo li se ima li prostora za knjižničare u Hrvatskoj da pomognu časopisima svojih institucija, potrebno je dobiti uvid u postojanje određenih tehničkih i formalnih elemenata u njima. Analizom takvih elemenata u hrvatskim stručnim i znanstvenim časopisima odgovorit će se na pitanje o potrebi sudjelovanja knjižničara u digitalnom izdavanju časopisa njihove institucije.

---

⁵ Vidi: *Geofizika*. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://geofizika-journal.gfz.hr>

⁶ engl. *double-blind review*

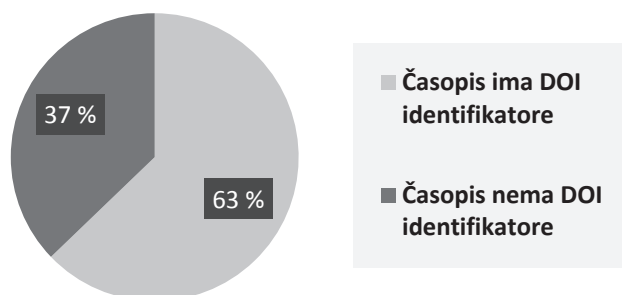
Hrčak je središnji portal koji na jednome mjestu okuplja hrvatske znanstvene i stručne časopise koji nude otvoreni pristup svojim radovima. U vrijeme ove analize, u travnju 2019. godine, Hrčak je okupljao 356 aktivnih časopisa. No, ova analiza ograničila se samo na dio tog skupa – 199 (55,9 %) časopisa koje objavljuje izdavač koji u svom sastavu ima knjižnicu, pa tako i knjižničara/knjižničare koji uopće može/mogu sudjelovati u izdavačkom procesu. Ostalih 157 časopisa izdaju razna društva, savezi, udruge, udruženja, odbori, centri i dionička društva, koji nemaju u svom sastavu knjižnicu, pa se neće promatrati u ovoj analizi. Od svih časopisa koji u instituciji izdavača imaju knjižnicu, njih 16 % (32 časopisa) u svom uredničkom odboru navode knjižničara ili knjižničare koji pomažu u nekom od dijelova u izdavanja tog časopisa (Slika 1.).

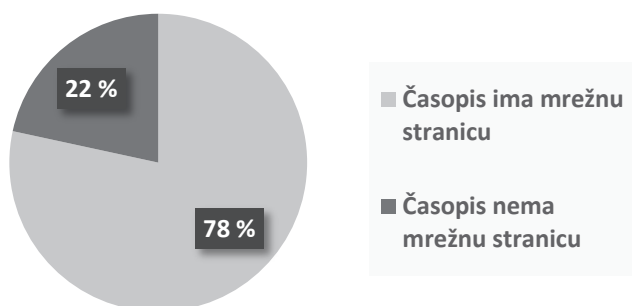
Slika 1. Uključenost knjižničara u urednički odbor časopisa njegove ustanove

Iz naziva koji stoje uz imena knjižničara u uredničkom odboru ponekad je teško razabrati koji je točno njihov doprinos. Nazivi su prilično raznovrsni te gotovo da se ne ponavljaju, pa se tako knjižničari u uredničkim odborima imenuju na mrežnim stranicama časopisa na sljedeće načine: Advisor for bibliographic databases and libraries, Assistant editor, Book reviewer, član uredničkog odbora, Editor for bibliometrics, Editorial assistant, glavna urednica, grafički urednik, Indexing, izrada UDK-a, izvršna urednica, Journal administration, Language editors, Managing editor, Publishing board, Research integrity editor, Scientometrics, suradnik za DOI i UDK, tajnik i lektor za hrvatski jezik, Technical editor, Technical staff, tehnička i stručna potpora, tehnički urednik, UDK, UDK obrada, urednički kolegij, uredništvo, Web editor.

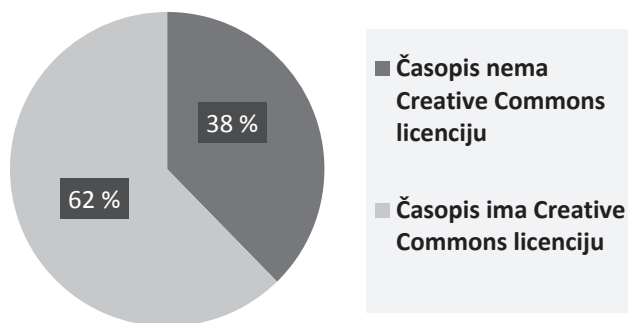
Ako promotrimo hrvatske znanstvene i stručne časopise koje uređuju izdavači koji u svom sastavu imaju knjižnicu, tada možemo vidjeti da još ima prostora za poboljšanje njihovih formalnih i tehničkih elemenata, gdje bi knjižničar sa svojim stručnim znanjem mogao pridonijeti. Još 37 % časopisa nema uveden DOI identifikator (Slika 2.), 22 % časopisa nema svoju mrežnu stranicu (Slika 3.), a 38 % časopisa nema određenu Creative Commons licenciju (Slika 4.).

Slika 2. Postojanje DOI identifikatora (Digital Object Identifier) u hrvatskim znanstvenim i stručnim časopisima

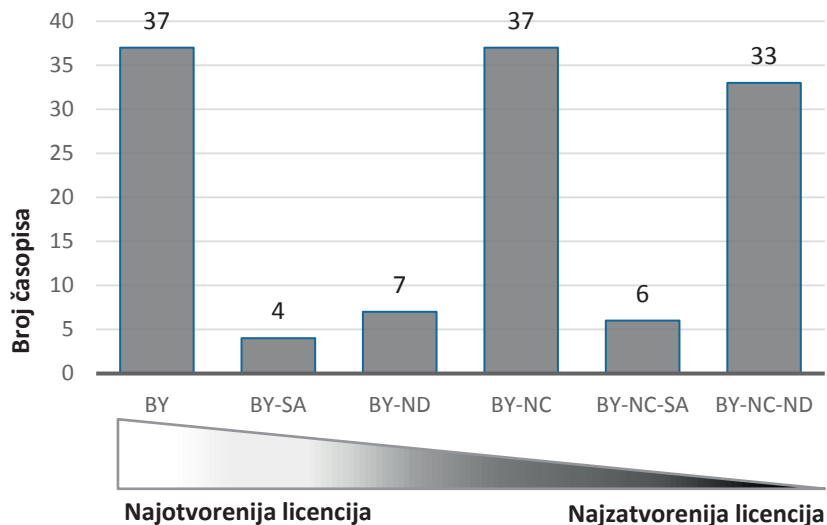

Slika 3. Postojanje mrežne stranice hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa

Slika 4. Postojanje Creative Commons licencije u hrvatskim znanstvenim i stručnim časopisima

Zanimljivo je da u časopisima koji imaju uvedenu Creative Commons licenciju ne prevladavaju licencije koje su najotvorenije, tj. najviše u skladu s otvorenim pristupom (*open access*), već je uveden podjednak broj najotvorenijih licencija (BY i BY-SA, 41 časopis), srednje otvorenih licencija (BY-ND i BY-NC, 44 časopisa) i najviše zatvorenih licencija (BY-NC-SA i BY-NC-ND, 39 časopisa) (Slika 5.).

Slika 5. Vrste Creative Commons licencija

Iz navedene analize vidljivo je da postoji prostor za napredak hrvatskih časopisa, u smislu uvođenja formalnih i digitalnih elemenata suvremena digitalnog izdavaštva, koji knjižničari svojim kompetencijama mogu usmjeravati i ispunjavati.

Specijalna knjižnica – Knjižnica Muzeja grada Zagreba

Gradski muzej, arhiv i knjižnicu u Zagrebu osnovala je Družba „Braća hrvatskoga zmaja“ 1907. godine u kuli iznad Kamenitih vrata, a prvi upravitelj bio je Emilij Laszowski. Muzej grada Zagreba počinje organizirati vlastitu stručnu knjižnicu tek dvadesetak godina poslije, 1926. godine, što je bilo uvjetovano njegovim preseljenjem u Umjetnički paviljon te odvajanjem, i prostornim i upravnim, od gradske knjižnice. Najvažniju ulogu odigrao je Gjuro Szabo, tadašnji upravitelj Muzeja, koji je počeo prikupljati prve stručne knjige za buduću knjižnicu Muzeja. Knjiga inventara muzejske knjižnice počela se voditi 1943., a prva knjižničarka bila je Milica Stilinović Pohl, zaposlena 1947. godine. Danas je u knjižnici zaposlena jedna stručna osoba, diplomirana knjižničarka, a knjižnični fond organiziran je u osam zbirki: zbirka monografija; zbirka kataloga izložba; zbirka serijskih publikacija (stručni časopisi); zbirka rare (stara i rijetka građa); zbirka novina i novinskih isječaka; referentna zbirka; zbirka telefonskih imenika, izvješća, pravilnika, zapisnika (ugl. siva literatura) i na kraju zbirka sitnog tiska. Budući da je Muzej grada Zagreba zapravo zavičajni muzej, velik dio građe odnosi se na Zagreb te pripada tematskoj, zavičajnoj zbirci – *Zagrabiensia*.⁷

Knjižnica Muzeja grada Zagreba specijalna je knjižnica u sastavu ustanove, odnosno Muzeja. *Standardima za specijalne knjižnice*,⁸ među ostalim, definirane su (osnovne i posebne) zadaće specijalnih knjižnica. Te zadaće, osobito osnovne, iste su ili vrlo slične za sve tipove knjižnica, ali pri definiranju tih zadaća prije svega se ističe uspostavljanje, promoviranje, održavanje i vrednovanje različitih usluga koje podupiru poslanje i djelovanje matične ustanove.⁹ To znači da je djelatnost specijalne knjižnice ponajprije pružanje usluga određenoj kategoriji korisnika, odnosno, u Knjižnici MGZ-a, muzejskim stručnim djelatnicima, a te usluge, među ostalim,

---

⁷ Knjižnica. // Muzej grada Zagreba. [citirano: 2019-06-04]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/odjeli/knjiznica/>

⁸ Standardi za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Nav. izv.

⁹ „Muzej grada Zagreba suvremeno je organizirana baštinska ustanova, mjesto sakupljenog znanja i javni medij, te nakon sto godina vitalan, osjetljiv i brižan, kako za prošlost tako i za sadašnjost Zagreba. Obraćajući se starosjediocima, došljacima i gostima grada, muzej ima jednu jedinu zadaću: potaknuti interes za Zagreb predstavljanjem osobitosti i ključnih točaka razvoja grada kroz raznovrsnost sadržaja i načina njihove interpretacije i prezentacije, u skladu s očekivanjima i potrebama suvremenoga društva.“ Vidi: Poslanje Muzeja grada Zagreba. // Muzej grada Zagreba. [citirano: 2019-06-04]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/muzej/poslanje>

podrazumijevaju pripremanje, vrednovanje i posredovanje informacija za određeno znanstveno i/ili stručno područje. Osim toga, u knjižnici se prikuplja posebna, određena vrsta knjižnične građe – građa kojoj je tema grad Zagreb, građa iz opće povijesti, kulturne povijesti, povijesti umjetnosti, muzeologije. Prema Snježani Radovanliji Mileusnić, „muzejske knjižnice su komplementarni dio složenog muzejskog procesa i u neposrednoj su vezi s muzejskim zbirkama, a osnovna svrha njihova postojanja je u podršci matične organizacije, čineći njezin posao djelotvornijim“.¹⁰

Uloge muzejskoga knjižničara u izložbenoj djelatnosti

Izložba je jedna od temeljnih djelatnosti muzeja. To je dio muzejskog rada koji je najvidljiviji jer izlažući, muzej izravno komunicira s javnošću, obraća se svojim korisnicima, odnosno publici. Iako to nije njegovo jedino poslanje, jedno je od najvažnijih.¹¹ Različiti su kriteriji podjele vrsta izložbi, a jedan od najprisutnijih jest kriterij vremena, odnosno trajanje izložbe, prema kojem ih dijelimo na stalne izložbe (stalni postav) i povremene izložbe. Izložbe se još mogu razlikovati prema opsegu i složenosti, prema temi i dr.¹²

Propitivanje temeljne zadaće specijalne, odnosno muzejske knjižnice, a to je podupiranje cjelokupne djelatnosti i poslanja ustanove, kao i spoznavanje činjenice da je izlaganje jedna od temeljnih djelatnosti muzeja, vodi prema pitanju kakve sve uloge muzejska knjižnica i knjižničar mogu zauzeti u nekom izložbenom projektu u muzeju. Te uloge podijeljene su na tri razine, od najjednostavnije – pružanje potpore i pomoći autoru izložbe, preko suradnje knjižničara na izložbi, do one najodgovornije – vođenje izložbenog projekta.

Potpora i pomoć autoru izložbe u stručnome i istraživačkome radu

Realizacija izložbenog projekta složen je i zahtjevan posao, stoga je poželjan tim stručnjaka raznih specijalnosti, koji će zajedničkim radom, odnosno interdisciplinarnim pristupom, doći do željena cilja, a to je uspješno postavljenja izložba.¹³

---

¹⁰ Radovanlija Mileusnić, S. Osnove i primjene suvremenog muzejskog knjižničarstva u Hrvatskoj. // *Informatica museologica* 29, 1/2(1998), 5.

¹¹ Bušić, M.; M. Perica Krapljanov. Izlaganje i interpretacija pisane i tiskane građe na primjeru izložbene djelatnosti Muzeja grada Zagreba. // 21. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: Mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture / gošće ur. M. Willer, D. Osrečki Jakelić. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2018. Str. 110.

¹² Za više o tipologiji izložba vidi: Radovanlija Mileusnić, S. Ustroj i organizacija knjižnica zavičajnih muzeja u Hrvatskoj. // *Muzeologija* 38(2001), 79.

¹³ Maroević, I. Interdisciplinarnost i stalni postavi u muzejima. // *Informatica museologica* 1/2(1989), 15-16.

Početak i najdulja faza nastanka izložbe stručni je i istraživački rad autora (a to je najčešće kustos), koji podrazumijeva iscrpno istraživanje arhivske, knjižnične i muzejske građe. Autoru se u tome kao potpora pridružuje muzejski knjižničar koji pretražuje fond vlastite, ali i drugih knjižnica te dostupne mrežne izvore i digitalne repozitorije. Naposljetku, knjižničar vrednuje, izdvaja i prosljeđuje pronađene izvore i literaturu, ali ne ulazi dublje u sadržaj teme. Takva pomoć nije nužno povezana samo s izložbenim projektima, već se proteže na informacijsko podupiranje cjelokupna rada muzejskih stručnih djelatnika.

Knjižničar – suradnik na izložbi

Stručna suradnja knjižničara na izložbi može biti unaprijed dogovorena, ali može nastati i slučajno tako što knjižničar tijekom pretraživanja, uz informacijski korisnu građu, često detektira i knjižničnu građu koja bi mogla biti izložena kao muzejski predmet u okviru zadane izložbe. Ulazeći dublje u sadržaj teme, knjižničar istražuje, pronalazi članke iz novina i časopisa, publikacije, dokumente, razglednice, filmske zapise i ostalu raznovrsnu građu. Prepoznaje ih kao vrijedne i predlaže autoru izložbe. Suradnja se ostvaruje u nekoliko aktivnosti – knjižničar detaljno istražuje sve dostupne informacije o pronađenim predmetima, nabavlja ih ako nisu u matičnoj ustanovi, u dogovoru s autorom i dizajnerom izložbe odlučuje kako ih je najbolje izložiti (original ili neki oblik kopije), priprema ih za izlaganje i često piše predmetne legende za njih. Jedan je od primjera suradnja knjižničarke Muzeja grada Zagreba na izložbi *Zoološki vrt u Zagrebu 1925. – 2015.*,¹⁴ autorice Željke Kolveshi, postavljenoj u Muzeju 2015. godine. Među izloženom građom našli su se i predmeti koje je, istražujući, pronašla muzejska knjižničarka. To su bili vodiči po Zoološkom vrtu koji su dio fonda muzejske knjižnice. Zatim, u knjižnici je pronađen poseban otisak članka osnivača i prvoga ravnatelja ZOO-a, Mije Filipovića, kojeg je darovao Muzeju, pa su na naslovnici otiska bili posveta i njegov autograf. Uvećanje Filipovićeve potpisa bilo je postavljeno na uvodnoj legendi na izložbi.

---

¹⁴ Izdan je i istoimeni katalog izložbe.

Slika 1. i 2. Potpis i posveta M. Filipovića na naslovnici posebnoga otiska te uvećanje tog potpisa na uvodnoj legendi na izložbi *Zoološki vrt u Zagrebu 1925. – 2015.*

Također, pretragom aukcija i oglasa, pronađena je razglednica s motivom Zoološkoga vrta, vrijedna jer je jedna od rijetkih tada izloženih koja je bila i otposlana, sa žigom, poštanskom markom i tekstem. Najvredniji pronalazak bio je prvi filmski zapis Zoološkoga vrta iz 1926. Naime, pretražujući Europeanu,¹⁵ pronađen je film¹⁶ o posjetu češke delegacije Kraljevini SHS, kada je, među ostalim, posjetila i Zagreb, pa i novootvoreni Zoološki vrt.

Knjižničar – voditelj izložbenoga projekta

Šesti, aktualan stalni postav Muzeja grada Zagreba otvoren je 1997. godine. Tema 21., Redovnici potiču pobožnost i obrazovanje, među ostalim, obrađuje i početak tiskarske djelatnosti u Zagrebu. Stoga su većina predmeta izloženih u ovoj temi knjige koje su tiskane na Gradecu i Kaptolu tijekom 17. i 18. st. Te knjige dio su Zbirke rare Knjižnice MGZ-a, a dio je stalna posudba iz KGZ-a. Knjige su zatvorene u vitrinama i njihov je sadržaj potpuno nedostupan posjetiteljima. Izložene su

¹⁵ Europeana.eu projekt je EU-a. To je digitalna platforma za kulturnu baštinu gdje je omogućen slobodan pristup do više od 50 milijuna digitaliziranih predmeta. Vidi: Europeana.eu. [citirano: 2019-06-08]. Dostupno na: <https://www.europeana.eu/portal/en>

¹⁶ Film *Putovanje delegacije Nacionalne skupštine Republike Čehoslovačke Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, 2. do 12. listopada 1926.* u vlasništvu Narodnoga filmskog arhiva Republike Češke (Národní filmový archiv) u Pragu.

najčešće tako da su otvorene na naslovnim stranicama, a pokraj njih su predmetne legende. Tako *statične* nisu najatraktivniji izložak, pogotovu novim, mlađim generacijama posjetitelja. Zbog toga je pokrenut izložbeni projekt osuvremenjivanja 21. teme stalnog postava MGZ-a. Budući da je riječ o knjigama koje su dio knjižničnoga fonda, bilo je logično da je knjižničar idejni začetnik i voditelj projekta. Ideja je da izložene knjige, uvjetno rečeno, *iziđu iz vitrina*, i to tako što će biti postavljen multimedijски ekran s digitalno dostupnim sadržajem. Posjetitelj će moći u aplikaciji odabirati različite interaktivne sadržaje koji su povezani s izloženim knjigama, kao i s početcima tiskarstva u Zagrebu. Bit će dostupne animacije, digitalizirani dijelovi knjiga, zanimljivosti i dr. Primjerice, među izloženim je knjigama i *Cithara octochorda*,¹⁷ treće, zagrebačko izdanje iz 1756., čije će digitalizirane dijelove posjetitelj moći prelistavati na multimedijском ekranu, potom odabrati neki od napjeva i na kraju ga prelušati uz animirani prikaz notnog zapisa.

Slika 3. Izložene knjige u 21. temi stalnog postava MGZ-a koja obrađuje knjigu i početke tiskarske djelatnosti u Zagrebu

Realizacija projekta obuhvaća nekoliko faza i više sudionika. Prije svega voditelj piše program i prijavljuje projekt Gradskom uredu za kulturu. Ako i kada su

¹⁷ Najpoznatiji i najposebniji stariji hrvatski tiskani zbornik crkvenih pjesama na latinskome i hrvatskome jeziku. Objavljen je u tri izdanja, u Beču (1701., 1723.) i Zagrebu (1757.). Vidi: *Cithara octochorda*. [citirano: 2019-06-08]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11983>

odobreni projekt i sredstva, pristupa se svim ostalim fazama. Prva faza obuhvaća tzv. pripreme radove, a to je istraživački rad voditelja projekta na svim dodatnim sadržajima u aplikaciji – animaciji, interaktivnim sadržajima, predmetnim legendama. Zatim se izrađuje scenarij aplikacije u suradnji s informatičarom te prijedlog tehničkih izmjena u stalnom postavu. U drugoj fazi nabavlja se oprema, digitalizira građa te se realiziraju aplikacija i animacije. Treća faza odnosi se na koordinaciju u vezi s likovnim preoblikovanjem u stalnom postavu, u kojoj sudjeluju voditelj, dizajner, informatičar i tehnička služba. Dizajner, na temelju dogovora, donosi idejno, pa izvedbeno rješenje. Četvrta faza pokriva realizaciju u stalnom postavu. Peta faza provodi se kad je sve postavljeno i završeno, a podrazumijeva promidžbene i marketinške aktivnosti.

Zaključak

Angažmanom knjižničara u sastavu na poslovima koji nisu usko specijalizirani, ali su iznimno bitni matičnoj ustanovi, povećava se vidljivost i vrijednost knjižnice i knjižničara u ustanovi, ali i izvan nje, što na neki način može biti tumačeno kao neizravno, ali svakako konkretno i korisno zagovaranje za knjižnice i knjižničarsku struku. Proširene zadaće knjižnice trebaju se uvijek usmjeriti prema poslanju ustanove koje je knjižnica dio. Knjižničar kao informacijski stručnjak može pomoći ustanovi da unaprijedi, oživi ili proširi one djelatnosti koje zahtijevaju informacijske kompetencije i koje zrcale identitet ustanove. Zato proširenje djelokruga rada knjižničara treba pametno usmjeriti u ona područja na kojima knjižničarska struka sa svojim vještinama korištenja informacijama doista može dati svoj doprinos, a ne u ona u kojima će te vještine ostati neiskorištene.

Literatura

- Bušić, M.; M. Perica Krapljanov. Izlaganje i interpretacija pisane i tiskane građe na primjeru izložbene djelatnosti Muzeja grada Zagreba. // 21. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: Mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture / gošće ur. M. Willer, D. Osrečki Jakelić. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2018. Str. 101-125.
- Calarco, P.; K. Shearer; B. Schmidt; D. Tate. Librarians' Competencies Profile for Scholarly Communication and Open Access. // Joint Task Force on Librarians' Competencies in Support of E-Research and Scholarly Communication. 2016. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: https://www.coar-repositories.org/files/Competencies-for-ScholComm-and-OA_June-2016.pdf
- Cithara octochorda. [citirano: 2019-06-08]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11983>

- Europeana.eu. [citirano: 2019-06-08]. Dostupno na: <https://www.europeana.eu/portal/en>
- Geofizika. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://geofizika-journal.gfz.hr>
- Knjižnica. // Muzej grada Zagreba. [citirano: 2019-06-04]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/odjeli/knjiznica>
- Maroević, I. Interdisciplinarnost i stalni postavi u muzejima. // *Informatica museologica* 1/2(1989), 14-18.
- Poslanje Muzeja grada Zagreba. // Muzej grada Zagreba. [citirano: 2019-06-04]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/muzej/poslanje>
- Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // *Narodne novine* 28(2011); 16(2014); 60(2014) – Ispravak; 47(2017). [citirano: 2019-06-05]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html
- Radovanlija Mileusnić, S. Osnove i primjene suvremenog muzejskog knjižničarstva u Hrvatskoj. // *Informatica museologica* 29, 1/2(1998), 5-17.
- Radovanlija Mileusnić, S. Ustroj i organizacija knjižnica zavičajnih muzeja u Hrvatskoj. // *Muzeologija* 38(2001), 7-132.
- Standardi za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj: [radna verzija]. 2011. [citirano: 2019-06-05]. Dostupno na: <https://www.hkdustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/Standardi/STANDARDI%20ZA%20SPECIJALNE%20KNJI%C5%BDNICE1.doc>
- Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 33(1990), 1.